

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-119>

УДК 339.9:727.22

Носач Л.Л., Мирошніченко Ю.Д.Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»**РОЗВИТОК ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ
ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ**

Анотація. Досліджено вплив транснаціональних корпорацій на інвестиційний клімат України. Проаналізовано масштаби участі іноземного капіталу в реалізації інвестиційних проектів в Україні у формі прямих іноземних інвестицій, які розглядаються, по-перше, як найбільш затребувана форма капіталовкладень для української економіки, по-друге, як джерело надходження новітніх технологій (наприклад, при створенні виробництв) та нових практик корпоративного управління. Виявлено перспективні сектори української економіки щодо вкладення інвесторами прямих іноземних інвестицій. Досліджено потенційні можливості для створення вітчизняних транснаціональних корпорацій. З'ясовані фактори, які сприяють і які перешкоджають нашій країні залучати іноземні інвестиції в національну економіку.

Ключові слова: транснаціоналізація, транснаціональні корпорації (ТНК), прямі іноземні інвестиції (ПІІ), злиття, придбання, сектор економіки, капіталізація.

Nosach Larysa, Myroshnychenko YuliiaKharkiv M.E. Zhukovsky National Aerospace University
"Kharkiv Aviation Institute"**DEVELOPMENT OF FOREIGN INVESTMENT IN THE CONDITIONS
OF TRANSNATIONALIZATION OF ECONOMY: UKRAINIAN REALITIES**

Summary. The influence of multinational corporations on the investment climate of Ukraine is investigated. It was considered the extent of foreign capital participation in the implementation of investment projects in Ukraine in the form of foreign direct investment, first of all, as the most demanded form of capital investment for the Ukrainian economy, and secondly, as a source of new technology production creation and new corporate governance practices. It was found out which foreign investors have already come to the Ukrainian market and which are intended to come. Entrance barriers are elucidated. Perspective sectors of the Ukrainian economy have been identified in terms of foreign direct investment by investors. Potential opportunities for the creation of domestic multinational corporations have been explored. Factors that contribute to and hinder our country from attracting foreign investment to the national economy are identified. The dynamics of attracting investments in recent years have been analyzed. It was found interconnection between the increasing numbers of TNC and changing in the volume of investments. The main reasons for reduction of volumes of direct foreign investments in Ukraine and from Ukraine during 2015-2019 are determined. It was compared the dynamics of cross-border mergers and by the comparison with the neighboring countries. The importance of attracting foreign direct investment for Ukraine is substantiated. The most attractive sectors of the economy for foreign investment are outlined. The conclusions and systematic data on the largest transnational groupings were made. It is necessary to encourage domestic producers to engage in joint economic activities and to develop a liberal tax policy, to ensure the protection of property rights (both private and public) and the rule of law. All this will improve the investment climate of Ukraine and help attract the necessary investments. The creation of Ukrainian TNCs will help to protect national economic interests, will assist Ukraine's integration into the world economy and take part in global processes.

Keywords: transnationalization, transnational corporations (TNCs), foreign direct investment (FDI), mergers, acquisitions, economic sector, capitalization.

Постановка проблеми. Сталий економічний розвиток країни є метою для зростання добробуту громадян більшості країн світу. Значний внесок у досягнення цієї мети привносять іноземні інвестиції, які залучаються в країну з-за кордону. Потенціал істотного позитивного впливу іноземних інвестицій на економічний розвиток країни пов'язаний в першу чергу, з тим, що вони є не тільки джерелом фінансування діяльності підприємства, а й сукупністю активів для прибуткового розвитку національного бізнесу, по-друге, інвестиції дають можливість залучення фінансових ресурсів, яких бракує національним економікам, з метою використання їх для науково-технічного, виробничого розвитку, реформування ринкових інститутів, продуктивного освітянського розвитку населення тощо.

Збільшення протягом останніх десятиліть масштабів іноземного інвестування пов'язане з виникненням і швидким розвитком транснаціональних корпорацій (ТНК), які вкладають інвестиції в національний бізнес та мають філії і дочірні компанії в багатьох країнах світу. Включення національних підприємств в цей процес є одним із пріоритетних завдань країн з перехідною економікою, зокрема України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльності ТНК та інвестиціям присвячено численну кількість звітів ООН, СОТ, МВФ, цю тему систематично розглядають на конференціях ООН з торгівлі та розвитку. Поряд з цим існує чимало науковців, зокрема В.В. Македон, М.Е. Прохорова, Н.М. Рябець, М.О. Іванова, П.В. Мешкун, І.І. Павленко, І.О. Пенська, Н.К. Болгарова, В.К. Загарій, які свої наукові праці присвятили

дослідженню процесів транснаціоналізації, особливостям функціонування транснаціональних інститутів, пріоритетам і проблемам розвитку ТНК в умовах глобалізації, їхньому впливу на розвиток національних економік. Але, незважаючи на велику кількість наукових публікацій, проблема впливу ТНК на розвиток України залишається недостатньо дослідженою адже підпорядковується постійній зміні поведінки процесів транснаціоналізації, вплив якої на економічні системи неоднозначний. Саме це зумовило необхідність дослідження і пошук шляхів ефективної взаємодії транснаціональних корпорацій і української економіки.

Виділення не вирішеної раніше частини проблеми. З урахуванням того, що сучасні транснаціональні корпорації з кожним роком отримують домінуючі позиції та захоплюють більшу частину ринку і прагнуть до подальшого розширення своєї економічної влади на все більшій кількості іноземних ринків, актуалізується питання пошуку ефективної системи взаємодії національної економіки з ТНК, основна мета якої – в умовах отримання можливості для економічного зростання і розвитку, не знизити рівень своєї економічної незалежності і свободи, впливаючи на формування державної політики регулювання.

Метою статті є теоретичне обґрунтування ролі інвестицій і транснаціоналізації у забезпеченні економічного розвитку країни та виявлення факторів, які сприяють і перешкоджають підвищенню ефективності взаємодії національної економіки з ТНК.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація зачіпає усі сучасні сфери життя людства. Глобально це проглядається крізь наростаючу інтеграцію, що стирає кордони національних ринків. Незабаром відбудеться злиття усіх національних ринків у один великий (глобальний) торговий майданчик. Одна з рушійних сил інтеграції, глобалізації та транснаціоналізації – прямі іноземні інвестиції (ПІІ).

Український ринок невибагливий, якщо брати до уваги його науково-технічний розвиток та конкурентоспроможність. Саме це дає можливість іноземному інвестору втілити в життя усі бажані варіанти промислової продукції, навіть якщо на ринках розвинутих країн вона знаходиться на стадії занепаду. З огляду на це варто зазначити, що у транснаціональних компаній, як інвесторів, є мотив та інтерес розташовувати свої потужності на території нашої держави і також існує потреба національної економіки як реципієнта у розташуванні подібних інвестицій.

Мультинаціональні компанії приходять на український ринок змотивовані підкоренням нових майданчиків збуту продукції або послуг в умовах ускладнення конкуренції на традиційних для них ринках і неспроможності вітчизняних виробників стрімко зреагувати на появу нових конкурентів з більшим досвідом ведення бізнесу, знанням кращих інноваційних технологій, перевагами в масштабах виробництва.

ПІІ – найбільш бажана форма капіталовкладень для економік, що розвиваються, та країн з перехідною економікою, тому що вона дозволяє реалізувати великі проекти, залучати нові технології виробництва, управління, маркетингу, використо-

увати передовий зарубіжний досвід, сприяє розвитку малого і середнього бізнесу, які є запорукою стабільного розвитку економіки країни.

ПІІ відрізняються від інших форм міжнародного руху капіталу за двома основними критеріями. По-перше, ПІІ здійснюються не просто за кордоном країни резидентства, а в межах компанії-інвестора. Компанія-інвестор, розширюючи свою присутність за кордоном, є не чим іншим, як транснаціональною компанією (ТНК). Оскільки ПІІ вкладаються в рамках однієї компанії, то, відповідно, є її власністю і попадають під контроль інвестора над використанням факторів виробництва. Питання контролю компанією-інвестором діяльності підприємства прямого інвестування є ключовим в концепції ПІІ [1].

Другою відмінністю ПІІ від інших форм міжнародного руху капіталу є те, що процес ПІІ передбачає переміщення не тільки фінансових ресурсів через кордон, а й інших активів. В їх число насамперед включаються: технології, обладнання, управлінський досвід, навчання і підвищення кваліфікації працівників; доступ до налагодженої мережі поставок сировини і ресурсів, а також до міжнародної мережі продажів ТНК; товарні знаки, бренди, рекламні мережі і продукція.

Таким чином, здійснюючи прямі іноземні інвестиції, компанія-інвестор впливає на розвиток безпосередньо підприємства – об'єкта прямого інвестування, галузі та економіки країни-реципієнта в цілому. Причому ПІІ демонструють як позитивні, так і негативні ефекти в економіці країни приймаючої інвестиції. Для посилення позитивних і зниження негативних ефектів служить політика залучення інвестицій, яка за допомогою набору стимулюючих і обмежувальних заходів покликана забезпечити максимально позитивний вплив ПІІ на економічний розвиток.

Слід відмітити, що до виникнення транснаціональних корпорацій (ТНК) усі приватні іноземні інвестиції були в основному «портфельними» і саме з появою ТНК частина міжнародного руху капіталу набувала форми ПІІ.

В цілому динаміка ПІІ в Україну з початку 2015 року негативна (табл. 1): інвестиції значно скоротилися з 2,9 млрд дол. до приблизно 1,1 млрд дол., не говорячи вже про показники 2013 року, коли українська економіка отримувала 4,5 млрд дол. іноземного інвестування.

Таблиця 1
Динаміка ПІІ з 2015 р. по 2019 р., млрд дол.

Роки	ПІІ в Україну		ПІІ з України		Сальдо	
2015	2961	+2551	-51	-162	+3012	-907,40%
2016	3284	+323	16	+67	+3268	+8,50%
2017	2202	+1082	8	-8	+2194	-32,90%
2018	2355	+153	-5	-13	+2360	+7,60%
2019	1074	-1281	-1	+4	+1075	-54,40%

Джерело: [2]

Основною причиною такої негативної динаміки звісно стала нестабільна ситуація в Україні спричинена військовим конфліктом з Росією та поглибленням політичної і економічної кризи в країні.

Але слід відмітити, що ПІІ в Україну почали своє зниження ще до складних політичних по-

дій 2014 року. Так, у 2013 році їхній розмір був нижче на 46,4% порівняно з 2012 роком (8,4 млрд дол. на кінець 2012 року). Сталося це переважно в результаті зниження попиту на український експорт, зростання економічної невизначеності та погіршення політичної ситуації. У 2009 році відбулася подібна динаміка зниження масштабів інвестування, яка була відчутна в економіках практично усіх країн на тлі світової фінансової кризи. В той період ПІІ в національну економіку знизилась на 56%.

Українська економіка сьогодні потребує іноземних інвестицій як ніколи, в першу чергу це зумовлено постійними коливаннями у обсягах іноземних капіталовкладень, змінами попиту на експорт і нестабільністю національної політичної системи. Наразі вітчизняні товаровиробники знизили свою інвестиційну активність. По-друге, є відчутна потреба у повному або частковому апгрейді як технічної та технологічної складової виробництва, так і ринкової структури і соціальних зв'язків. Цілком можливо задовольнити цю потребу імпортуючи технології та оснащення. По-третє, національна економічна система потребує введення в усі господарські структури прогресивного менеджменту і маркетингу як

необхідних складових ефективних ринкових відносин. По-четверте, необхідна мобілізація іноземних інвестицій в Україну з геополітичної точки зору, так як розділення світових ПІІ прямо пропорційне визначенню місця держави в новій системі міжнародних відносин, забезпеченню її національної безпеки.

Розмірковуючи, стає очевидним: для посилення інвестиційної привабливості та підвищення конкурентоспроможності держави, а значить вітчизняних підприємств і галузей потрібна взаємовигідна підтримка закордонних гравців і позитивна налаштованість до транснаціоналізації.

На теперішній момент ТНК позиціонує себе майже у всіх галузях на території України (табл. 2).

З таблиці 2 видно, що основні підприємства з іноземним капіталом задіяні в агропромисловому комплексі. Це не дивно, оскільки вітчизняна економіка має сировинний характер. Ми країна-постачальник, яка видобуває сировину та поставляє до інших країн. У країн-виробників продукція виготовляється з високою доданою вартістю. Це наповнює бюджет країни податками, які сплачують з ПДВ. В середині списку опинилися ритейл та дистрибуція. Тобто, робимо висновок, у нас недостатня норма сукупних доходів в галу-

Таблиця 2

Найбільших компанії України з іноземним капіталом на 2018 рік

№	Компанія	Виручка, млрд грн		Прибуток/збиток, млн грн		Вид діяльності	Власник
		2016	2017	2016	2017		
1	ПрАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг»	52,96	66,19	2704,12	5062	ГМК: виробництво сталі та прокату	ArcelorMittal (Індія), Лакшмі Міттал
2	ТОВ «ТЕДІС Україна»	42,42	47,11	-1224,42	704	Дистрибуція: продаж тютюнових виробів	Борис Кауфман, Річард Даксбері та Річард Доріан Фенхальц (Великобританія)
3	ТОВ «БНК-Україна»	33,22	34,03	209,97	41	Енергетика: імпорт нафтопродуктів	«Білоруська нафтова компанія» (Білорусь)
4	ТОВ «АДМ Трейдинг Україна»	10,65	20,94	-8,61	245	АПК: торгівля зерном	Alfred C. Toepfer International (Німеччина)
5	ДочПЗП «Сан-трейд»	16,12	20,08	384,49	70	АПК: торгівля зерном, тютюном та кормами	Bunge (США)
6	ТОВ «Філіп Морріс Сейлз Енд Дистриб'юшн»	13,67	17,79	86,27	359	АПК: виробництво та реалізація цигарок	Philip Morris (Швейцарія)
7	ТОВ АТ «Каргілл»	17,09	17,21	733,23	164	АПК: експорт зернових	Cargill (США)
8	ТОВ «Бритіш Американ Тобакко»	5,21	15,46	-2342,15	-171	АПК: виробництво та реалізація цигарок	British American Tobacco (Велика Британія)
9	ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна»	11,82	14,47	-671,28	-1 363	Ритейл: продаж продуктів через власні супермаркети	METRO Group (Німеччина)
10	ТОВ «Сам-сунг Елек-тронікс Україна»	9,54	12,53	242,74	230	Дистрибуція: реалізація електроніки	Samsung (Південна Корея)

Джерело: розроблено авторами за [3-4]

зах, які мають високу додану вартість. Мова про машинобудування, хімічну промисловість та ІТ.

Не дивлячись на те, що в Україні на сьогоднішній день функціонує багато мультинаціональних та регіональних компаній, таких як: KPMG, Cersanit, Craft Foods, Ciklum, METRO Cash & Carry, GfK, P&G, Comfy, Nestle, SUN InBev, внесок ТНК в економіку України перебільшений переважно через їх спрямованість на внутрішній ринок (продаж імпортованої продукції або виробництво переважно для цього ринку), а не на зовнішній ринок. Лише незначний відсоток продукції перелічених компаній виготовляється для експорту.

Однією з основних причин низької конкурентоспроможності українського бізнесу є незадовільний бізнес-клімат, який негативно впливає на рішення ТНК щодо залучення своїх виробничих потужностей в Україну. Натомість країни сусіди є набагато привабливішими для іноземних інвесторів завдяки досконалішому діловому середовищу [5].

На жаль в українському економічному просторі ще не виріс Український гігант – транснаціональна компанія, яка б могла позмагатися зі світовими мультинаціональними компаніями за частину ринку. Однак і у нас в країні є компанії з дорогими брендами. Журнал «Новое Время» опублікував рейтинг найдорожчих національних торгових марок за 2018 рік. Спільно з MPP Consulting також розрахували загальна вартість цієї сотні, що становить практично 6 млрд дол США. У таблиці 3 представлено перші 10 брендів з цього списку.

Методологія оцінки представленого рейтингу заснована на фінансових успіхах та прибутковості бізнесу, географічному покритті продажів, виробленій продукції, технологічній складовій, а також інвестиційній привабливості галузі.

Опираючись на досвід країн, які мають власні ТНК, таких як Китай, Мексика, Венесуела, Росія, Індія, Індонезія, стає зрозумілим, що потрібно створювати власні міцні фінансово-промислові утворення, з повним циклом виробництва або відтворення, здатні витримати конкуренцію з боку іноземних мультинаціональних угруповань. Це дасть поштовх до економічного зростання і поліпшення ведення бізнесу в країні та однозначно виведе нас на новий рівень економічного розвитку. Додана вартість товарів повно-

го виробничого циклу, тобто з моменту отримання сировини і до моменту виготовлення готової продукції, має більшу привабливість. Така продукція пріоритетно буде орієнтуватися на експорт, а отже вітчизняні ТНК будуть отримувати більший прибуток, та поповнювати український бюджет податками.

В цьому році на вітчизняний ринок заходять нові іноземні інвестори зі світовим ім'ям. Український ринок доповняють такі світові бренди, як General Electric, Ryanair і IKEA, Decathlon, SALIC, ArcelorMittal, Bayer, H & M, Sarantis і Ергопак, P & O Maritime, Brookfield Asset Management, NBT, Horizon Capital [7].

Варто звернути увагу на те, чому саме важливий прихід стратегічних інвесторів в Україну. По-перше, проекти заплановані на довгострокову перспективу інвестують не тільки в активи, а і в людський капітал. По-друге, через ефективні угоди і бізнес-проекти країна рекламує себе для інших потенційних інвесторів. Ніщо так не переконує в продуктивному розвитку, як успішні злиття та придбання. До того ж це корисно не лише інвестору, який вже зайшов на ринок, але й майбутнім інвесторам для «зондування» економічного ґрунту, тобто для міжнародної експертизи в регульованих секторів, досвіду помилок, правил ведення бізнесу, соціальної відповідальності і т.д.

У таблиці 4 зведені статистичні дослідження ЮНКТАД щодо світових тенденцій у напрямку транскордонних злиттів та поглинань.

Дивлячись на сьогоднішні від'ємні показники продажу акцій, представлені в таблиці, стає прикорм той факт, що до світової фінансової кризи Україна мала дуже високі їхні значення. В Україні, порівняно з усіма сусідніми державами, ситуація в плані іноземного придбання найгірша. Практично теж саме стосується і показників закупівель. Лише Румунія у закупівлях опинилася нижче українського рівня. Виходячи з цього, можна сказати, що поки що Україна не повернулася до привабливого інвестиційного клімату і наразі у сусідніх держав є більше шансів отримати іноземне інвестування.

Але, все ж таки, судячи з аналізу, позитивна динаміка відчувається, і, якщо вірити оптимістичним прогнозам експертів, Україна приблизно через 3 роки зможе повернутися до показників докризового періоду.

Таблиця 3

Топ-10 вітчизняних брендів

№	Бренд	Галузь	Вартість, млн дол.	Динаміка проти 2017 року
1	Моршинська	Пивобезалкогольна	533	5,10%
2	Нова Пошта	Логістика	285	30,70%
3	Rozetka	Електронна комерція	244	36,30%
4	ПриватБанк	Фінансові послуги	237	12,30%
5	Sandora	Пивобезалкогольна	231	-26,00%
6	Хортиця	Лікєро-горілочана	229	12,80%
7	Roshen	Кондитерська промисловість	206	-24,80%
8	Nemiroff	Лікєро-горілочана	196	-23,10%
9	АТБ	Ритейл	157	22,70%
10	Київстар	Телекомунікації	155	-7,70%

Джерело: [6]

Транскордонні злиття та придбання

Огляд транскордонних злиттів та придбань, середній показник 2005–2007 рр., 2016–2018 рр.								
Регіон/економіка	Продажі в нетто (млн дол)				Закупки в нетто (млн дол)			
	2005-2007 (до кризи середньорічне значення)	2016	2017	2018	2005-2007 (до кризи середньорічне значення)	2016	2017	2018
Україна	2 738	9	-7	-4	222	-1131	162	105
Сусідні країни та світ								
Польща	692	-832	-798	2245	1102	316	131	1829
Румунія	2993	100	713	541	-	-	6	3
Російська Федерація	6723	4 712	12585	2 668	8190	269	13831	1528
СНД	10756	4736	12599	2255	9600	-723	13991	1910
Пд-Сх Європа та СНД	12278	5018	12703	2602	8996	-809	13948	1914
Світ	729177	886901	693962	815726	729177	886901	693962	815726

Джерело: розроблено авторами за [8]

Також якщо опиратися на макроекономічний прогноз з сайту глобальних економічних перспектив (Global Economic Prospects; GER), то з кожним роком ВВП України буде збільшуватися. Показник ВВП на 2019 рік – 2,7%, 2020 рік – 3,4%, 2021 – 3,8%. Тобто за прогнозами менше ніж за 3 роки показник ВВП зросте більше ніж на 1%.

Найбільш привабливими галузями української економіки для ТНК є фінансова та страхова діяльність, промисловість (галузі машинобудування і металообробки) професійна, наукова та технічна діяльність (рис. 1).

Дані таблиці та рисунку наведено без урахування Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій на сході країни.

Як видно з таблиці найбільше іноземних інвестицій залучається у фінансовий сектор економіки. Цьому є пояснення. Ліва частка прямих іноземних інвестицій припала на кошти, які заходили в Україну для докапіталізації банків. Це було необхідно, щоб уникнути додаткового навантаження на Фонд гарантування вкладів через можливе оголошення ряду банків неплатоспроможними. Кредити зарубіжних та дочірніх банків по відношенню до материнських банків за правилами статистики враховуються як прямі іноземні інвестиції.

Другий по величині вкладів сектор економіки – промисловість. За даними офіційними даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі у 2018 році 58% від загальної кількості ПІІ були спрямовані в реальний сектор економіки. Це означає – нові заводи, нові виробництва, а разом з ними і нові робочі місця. Ця тенденція прослідковується до 2019 року, хоча і відсотковий розмір інвестування менший. За даними дослідження КРМГ, у 2018 році кількість угод за участю іноземних інвесторів зросла на 47%. Загальна вартість злиття та поглинань – угод Mergers & Acquisitions за рік досягла 1,8 млрд дол США [10].

Рис. 1. Відсоткове надходження інвестицій у січні-червні 2019 року за видами економічної діяльності

Джерело: розроблено авторами за джерелом [9]

Процес залучення іноземних інвестицій в тієї чи іншій формі має регламентуватися: їхній приплив має заохочуватися в одні галузі виробництва і обмежуватися в інші. Проаналізуємо, що сприяє, а що перешкоджає нашій країні залучати іноземні інвестиції в національну економіку (табл. 5).

Отже, наша країна має як ряд недоліків, так і ряд істотних переваг для розміщення ПІІ і ведення зовнішньоекономічної діяльності. В першу чергу, національна проблема полягає в тому, що переваги слабо враховуються вітчизняними олігархами, інвесторами та землевласниками (низький рівень залучення національного підприємницького потенціалу, ресурсів, стимулювання вітчизняних інвесторів до вкладення капіталу в межах держави) в результаті чого не досягається позитивний економічний ефект. Другий аспект пов'язаний з негативним інвестиційним кліматом, який створюється під тиском різних факторів, які, з одного боку, створюють бар'єри для іноземних інвесторів і іноземних ТНК, а з іншого, ускладнюють умови і комфортність ведення бізнесу на території України для вітчизняних ТНК.

Третій аспект пов'язаний з низьким рівнем внеску ТНК у інтелектуальний розвиток країни

Фактори сприяння та перешкод розміщення ПІІ в Україні

Показники	ФАКТОРИ	
	Сприяння	Перешкод
Політикоправовий ризик	Відносна стабілізація політичної ситуації: спроби реформування політикоправової системи нового уряду в умовах європейської інтеграції; рух у напрямку розв'язання політичного конфлікту з Російською Федерацією в результаті переговорів і домовленостей. Реформи у судовій системі: доопрацювання старих та поява нових законів, що захищають нерезидентів країни та їхній капітал	Повільні зміни в поліпшенні військового конфлікту на Сході країни. Ненадійність державних гарантій, нестабільність і недосконалість законодавства. Одйозність і погана репутація попередніх урядів. Наявність адміністративного втручання в бізнес. Геополітична нестабільність. Корумпованість суддів та чиновників, недовіра до прийнятих рішень
Стан економіки	Економіка України зростає 12 кварталів поспіль. Більшість видів економічної діяльності демонструють зростання обсягів. У 2019 році за прогнозами МВФ та Світового Банку ВВП має зрости на 2,7%; згідно проекту Держбюджету – у 2020 році економіка України зростає на 3,3%. Позитивна динаміка валютнокурсних коливань (53 % у 2018 році проти 70 % у 2017). Україна піднялася на 5 позицій у 2018 році у рейтингу «Ведення бізнесу» порівняно з попереднім роком	Зниження показників зростання в промисловості (на 2,5% у січнілютому 2019 року). Криза фінансово-кредитної системи. Побоювання інвесторів щодо повернення своїх капітальних інвестицій. Відсутність умов для формування транснаціонального характеру бізнесу. Поляризація світової економіки. Нестабільний валютний курс. Вітчизняна економіка все ще залишається в економічно невільній світовій групі. Низький рівень економічної свободи
Доступ до зовнішніх ринків	Наявні переваги у розміщенні: близькість розташування до країн ЄС та Азії, Україна – Центр Європи; член регіональної транспортно-логістичної мережі Східного партнерства, яке визначає найважливіші інфраструктурні поєднання між ЄС та його східними сусідами, включаючи Україну; можливість транскордонного співробітництва. Готовність міжнародних фінансових організацій суттєво збільшувати обсяги коштів у напрямку розбудови інфраструктури України	Невпевнена логістика та недосконалі інфраструктура (практично в кожному регіоні нашої країни всі складові інфраструктури знаходяться в незадовільному стані, зокрема, у незадовільному становищі знаходиться реформування морських портів, автодорожніх комплексів та залізниць). Транспортна система України не відповідає стандартам і вимогам Європейського Союзу й вирізняється суттєвим відставанням щодо інфраструктури, обладнання і норм
Інтенсивність конкуренції	Переважає внутрішня конкуренція між підприємствами-резидентами над конкуренцією з боку зарубіжних компаній: підвищення ефективності роботи українських підприємств на 35 % у 2018 р. Зменшення адміністративних бар'єрів для виходу підприємств на внутрішній ринок за останні роки. Вирівнювання правил гри для малого та великого бізнесу, спрощення процедур сертифікації та стандартизації	Зменшення частки малих підприємств у загальній структурі (зокрема у 2018 році), що при подальшій тривалості таких процесів може призвести до погіршення стану конкуренції на ринку. Стабільно високі адміністративні бар'єри при виході з ринку. Монополізаційні структури в багатьох галузях через невелику конкуренцію
Митне регулювання	Розпочато переговори щодо укладення угод про вільну торгівлю з основними країнами і «ринками в фокусі» для України, які визначені експортною стратегією, зокрема, з Європейським союзом, Канадою, Туреччиною та Ізраїлем. Започатковано впровадження концепції «єдиного вікна»: з 1 лютого 2018 року розпочато поширення дії «Єдиного вікна» на всі митні режими та на періодичні митні декларації. Створення «Електронної митниці» як багатифункціональної системи.	Суперечливості та надмірної «завантаженості» у правовому регулюванні здійснення інвестиційної діяльності. Бюрократизм системи, занадто складна система отримання дозволів та документів для ведення бізнесу. Недосконалість роботи національної митниці: невпевненість у швидкому митному проходженні через кордон; прояви корупції; проблема втручання правоохоронних органів у процедуру митного огляду; проблема довільної класифікації товарів; проблема повернення надмірно сплачених платежів, недостатність захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон тощо.

Джерело: складено автором за джерелом [11–15]

і відсутністю їхнього співробітництва з національними університетами і науковими центрами з метою створення передових інноваційних розробок та технологій. Такі центри створюються по всьому світу і, як правило, активно фінансуються провідними промисловими корпораціями. Результат такої співпраці – менш виражений «витік мізків», продуктивна зайнятість на території власної держави, робота під керівництвом резидента України, довготривалі комерційні проекти.

Висновки. Для України потрібні ПІІ в реальному секторі економіки (у т.ч. через спрямування їх у малий бізнес, нові та наукомісткі виробництва). Їхньою метою має бути збільшення соціального ефекту – створення нових робочих місць, впровадження новітніх технологій, виробництво високоякісної продукції на експорт, скорочення експорту сировинної продукції, імпортозаміщення, створення сучасної інфраструктури, доопрацювання старих та поява нових законів стимулюючих розвиток національних та зарубіжних ТНК.

На даному етапі Україна не має такої кількості інвестицій, що могла б дозволити диктувати ТНК правила ведення бізнесу. Однак уряду слід розробити перелік обмежень придбання та використання стратегічно важливих галузевих підприємств. Створення українських ТНК дозволить певною мірою захистити національні економічні інтереси, сприятиме майбутньому росту українських господарських структур, інтернаціоналізації їхнього виробництва і капіталу, інтеграції України в світову економіку, її участі в глобальних трансформаційних процесах.

Як показує досвід економічно розвинених держав нам потрібно підтримувати власні виробництва. Потрібно заохочувати вітчизняних виробників вести спільну господарчу діяльність, та розробляти ліберальну податкову політику, забезпечувати захист прав власності (як приватної, так і державної) і верховенство права. Економіка держави отримає внутрішнього інвестора, що покаже світовій спільноті вигідні можливості ведення бізнесу в Україні. І врешті решт іноземні інвестори будуть вкладати кошти в країну і розвивати її.

Список літератури:

1. Петрушківич Е.Н. Влияние прямых иностранных инвестиций на развитие экономики Республики Беларусь. *Банкаўскі вестнік*. 2009. № 4/441. С. 30–35. URL: <http://www.nbrb.by/bv/Arch/441.pdf> (дата звернення: 28.10.2019).
2. Прямі іноземні інвестиції. Мінфін, 2019. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 20.10.2019).
3. Молчанова Е. Взаємодія транснаціональних корпорацій з національними економіками на прикладі України. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09718.pdf> (дата звернення: 23.10.2019).
4. Віннічук Ю. 200 найбільших компаній України 2017 року. 06 вересня 2018. URL: <https://biz.censor.net.ua/r3084420> (дата звернення: 02.10.2019).
5. Дурицька Г.В. Сучасні тенденції транснаціоналізації та їхній вплив на економіку України. *Вісник Університету Банківської справи Національного Банку України*. 2013. № 2(17). URL: file:///C:/Users/craft/Downloads/VUbsNbU_2013_2_10.pdf (дата звернення: 20.10.2019).
6. 100 найдорожчих брендів. 22 листопада, 2018. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/markets/100-najdorozhchikh-brendiv-ukrajini-rejtin-h-novoho-chasu-2508970.html> (дата звернення: 27.10.2019).
7. Ковалів Ю. ТОП-10 іноземних інвестицій в Україну. 19 березня, 2019. URL: <https://biz.liga.net/all/all/opinion/milliardy-v-ekonomiku-top-10-inostrannyh-investitsiy-v-ukrainu> (дата звернення: 18.10.2019).
8. Офіційний сайт ЮНКТАД, Всесвітній звіт про інвестиції 2019. URL: <http://unctad.org/fdistatistics> (дата звернення: 22.10.2019).
9. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.10.2019).
10. Латос П. Огляд М&A угод в Україні у 2018 році. URL: <https://home.kpmg.ua/uk/home/insights/2019/02/ukrainian-ma-review-2018.html> (дата звернення: 03.11.2019).
11. Як склалася співпраця СОТ і України. 16 травня, 2018. URL: <http://dengi.ua/business/304007-Kak-slozhilos-sotrudnichestvo-Ukrainy-i-VTO> (дата звернення: 03.11.19).
12. Шестопалова Н.С. Фактори ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Лісний вісник*. 2011. № 1. С. 203–207. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/factory-effektivnosti-vneshnetorgovoy-deyatelnosti-predpriyatiya> (дата звернення: 03.11.2019).
13. Звіт антитерористичного комітету України за 2018 рік. Річний звіт від 12.03.2019 № 2–рп. С. 14–25. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=148160&schema=main> (дата звернення: 04.11.2019).
14. Носач Л.Л., Величко К.Ю. «Єдине вікно» як інструмент соціально-економічного оздоровлення та управління міжнародним бізнесом. *Фінансові механізми антикризового управління: сучасні реалії та стратегічні орієнтири*: колективна монографія / за заг. ред. А.С. Крутової. Харків: Видавець Іванченко І.С. Харків, 2018. С. 224–241. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3227/1/Монографія.pdf> (дата звернення: 04.11.2019).
15. Носач Л.Л., Величко К.Ю. Особливості митного регулювання ЗЕД в умовах євроінтеграційних спрямувань. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*: Збірник наукових праць. Харків: ХДУХТ. 2019. Вип. 1. С. 109–122. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/4300/1/10.pdf> (дата звернення: 04.11.2019).

References:

1. Petrushkevych, E.N. (2009). Vliyanie pryamyh inostrannyh investitsiy na razvitie ekonomiki Respubliki Belarus [The impact of foreign direct investment on the development of the economy of the Republic of Belarus]. *Bankaŭski herald*, vol. 4, no. 441, pp. 30–35. Available at: <http://www.nbrb.by/bv/Arch/441.pdf> (accessed 28 October 2019).
2. Minfin (2019). *Pryami inozemni investitsiyi* [Foreign direct investment]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo. Minfin (electronic journal). Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (accessed 20 October 2019).
3. Molchanova, E. (2012). *Vzayemodiya transnatsionalnih korporacij z nacionalnimi ekonomikami na prikladi Ukraini* [Interaction of multinational corporations with national economies on the example of Ukraine]. Kyiv: Kyiv National Economic University of Vadim Hetman. Available at: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09718.pdf> (accessed 23 October 2019).
4. Vinnichuk, Y. (2018). 200 najbilshih kompanij Ukrayini 2017 roku [200 largest companies of Ukraine in 2017]. *Biznes cenzor* (electronic journal). Available at: <https://biz.censor.net.ua/r3084420> (accessed 02 November 2019).
5. Duricka, G.V. (2013). Suchasni tendencyi transnatsionalizatsiyi ta yihnij vpliv na ekonomiku Ukrayini [Current trends in transnationalization and their impact on Ukraine's economy]. *Herald of the Banking University of the National Bank of Ukraine*, vol. 2, no. 17. Available at: file:///C:/Users/craft/Downloads/VUbsNbU_2013_2_10.pdf (accessed 20 October 2019).
6. NB Biznes (2018). *100 najdorozhchikh brendiv* [100 most expensive brands]. *NB Biznes* (electronic journal). Available at: <https://nv.ua/ukr/biz/markets/100-najdorozhchikh-brendiv-ukrajini-rejtin-h-novoho-chasu-2508970.html> (accessed 27 October 2019).
7. Kovaliv, Y. (2019). *TOP-10 inozemnih investitsiy v Ukrayinu*. [Top 10 foreign investments in Ukraine]. *Biz liga* (electronic journal). Available at: <https://biz.liga.net/all/all/opinion/milliardy-v-ekonomiku-top-10-inostrannyh-investitsiy-v-ukrainu> (accessed 18 October 2019).

8. Oficijniy sajt UNKTAD (2019). *Vsesvitnij zvit pro investiciyi* [2019 World Investment Report]. Informatsiino-analitychne ahentstvo. Available at: <http://unctad.org/fdistatistics> (accessed 22 October 2019).
9. Derzhavna sluzhba statyky Ukrainy (2019). *Pryami inozemni investiciyi* [Foreign direct investment]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 22 October 2019).
10. Latos, P. (2018). *Oglyad M&A ugod v Ukraini u 2018 roci* [Overview of M&A deals in Ukraine in 2018]. *KPMG* (electronic journal). Available at: <https://home.kpmg/ua/uk/home/insights/2019/02/ukrainian-ma-review-2018.html> (accessed 22 October 2019).
11. Dengi.ua (2018). *Yak sklalasya spivpracya SOT i Ukraini* [How did the WTO and Ukraine cooperate]. *Dengi.ua* (electronic journal). Available at: <http://dengi.ua/business/304007-Kak-slozhilos--sotrudnichestvo-Ukrainy-i-VTO> (accessed 03 November 2019).
12. Shestopalova, N.S. (2011). Faktori efektyvnosti zovnishno-ekonomichnoyi diyalnosti pidpriyemstva [Factors of efficiency of external economic activity of the enterprise]. *Forest herald*, vol. 1, no. 1, pp. 203–207. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/v/factory-effektivnosti-vneshnetorgovoy-deyatelnosti-predpriyatiya> (accessed 03 November 2019).
13. Antimonopolnij komitet ukrainy (2019). *Zvit antimonopolnogo komitetu Ukrainy za 2018 rik* [Antimonopoly Committee of Ukraine Report 2018], vol. 2, pp. 14–25. Available at: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=148160&schema=main> (accessed 04 November 2019).
14. Nosach, L.L., & Velichko, K.Y. (2018). «Yedine vikno» yak instrument socialno-ekonomichnogo ozdorov-lennya ta upravlinnya mizhnarodnim biznesom. *Fi-nansovi mehanizmi antikrizovogo upravlinnya: suchasni realiyi ta strategichni oriyentiri : kolektivna monografiya* ["Single Window" as a tool for socio - economic rehabilitation and management of international business. Financial mechanisms of crisis management: current realities and strategic orientations: a collective monograph] (eds. A.S. Krutovoyi. Harkiv : Vidavec Ivanchenko I.S.). Monography, pp. 224–241. Available at: <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3227/1/Монoгpафiя.pdf> (accessed 04 November 2019).
15. Nosach, L.L., & Velichko, K.Y. *Osoblivosti mitnogo reguluvannya ZED v umovah yevointegracijnih spryamuvan. Ekonomichna strategiya i perspektivi rozvitku sferi torgivli ta poslug : Zbirnik naukovih prac* [Peculiarities of Customs Regulation of Foreign Economic Relations in the Conditions of European Integration. Economic Strategy and Prospects for Trade and Services Development: Collection of Scientific Papers]. (Kharkiv, 2019). Collection of Scientific Papers : Kharkiv State University of Food and Trade, vol. 1, pp. 109–122. Available at: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/4300/1/10.pdf> (accessed 04 November 2019).